

Bemærkninger til forslaget

1. Almindelige bemærkninger

Kriminalitet er i vidt omfang begrundet i lovovertrædernes sociale og menneskelige situation. Arbejdsløshed, dårlig økonomi eller familiemæssige problemer kan være afgørende for, om kriminalitet finder sted eller ej. Ofte er den enkelte uden mulighed for selv at påvirke sin situation, og samfundets i forvejen svageste grupper er derfor uforholdsmæssigt stærkt repræsenteret i fængslerne.

Forslagsstillerne mener principielt, at fængselsstraffen bør erstattes af andre foranstaltninger, der dels tager udgangspunkt i problemløsning, dels begrænser recidivrisikoen.

Nærværende forslag har til formål at øge følelsen af selv værd inden for sanktionssystemet og på den måde medvirke til at nedbringe recidivrisikoen. Forslagsstillerne forestiller sig, at fangeløn som en begyndelse indføres på forsøgsbasis i et par lukkede og et par åbne fængsler.

Gennem de seneste år har en lang række politikere erklæret sig principielt positive over for fangeløn. Forslagsstillerne mener, at dette efterhånden bør give sig udslag på en mere forpligtende måde, ikke mindst fordi diskussionen om fangeløn – om end med vekslende intensitet – har været i mere end 10 år. Således udtalte daværende justitsminister K. Axel Nielsen allerede i 1973 i et svar til folketingsmedlem Skovmand (Folketingstidende 1972-73, forhandlingerne sp. 8140) bl.a.:

»Justitsministeriet er enig i, at målet på længere sigt bør være markedsmæssig aflønning af de indsatte mod overtagelse af tilsvarende sociale forpligtelser i forhold til familie m.v., opfyldelse af gældsforpligtelser og lignende.«

Beslutningsforslaget er bevidst udformet, så der ikke er taget stilling til alle detaljer i forsøgsordningen og hermed heller ikke i en kommende permanent ordning. Som det vil fremgå af afsnit 4, er der en række problemer, som må diskuteres nærmere. Forslagsstillerne ønsker hermed at understrege den politiske vilje til at indgå et samarbejde med de partier, der på det principielle plan er tilhængere af en fangelønsordning.

2. Svenske erfaringer¹⁾

I Sverige er der siden 1972 gennemført en række forsøg med arbejdsmarkedstilpasset løn til de indsatte i fængslerne.

Ved det åbne fængsel i Tillberga har fanger, der er beskæftiget med præfabrikerede træhuse og med visse arbejder i et mekanisk værksted, fået en arbejdsmarkedstilpasset løn. Ved det lukkede fængsel i Skogome er der foregået et næsten tilsvarende forsøg, hvor størstedelen af fangerne har arbejdet i et vaskeri.

I begge tilfælde har lønnen været skattefri, og den har derfor været fastlagt med udgangspunkt i det beløb, som arbejderne med tilsvarende arbejde har tilbage efter skat uden for fængslet.

I Uppsala har der været gennemført et forsøg, hvor fangerne har fået fuld løn (markedstilpasset løn), mod at de til gengæld betaler skat og forskellige bidrag, bl.a. til forsikringsordninger.

Fangernes indtægter anvendes til betaling af gæld, der ellers kan være en uoverstigelig belastning ved løsladelsen, til underhold for familien, der ellers i mange tilfælde ville være overladt til det sociale system, til opsparing med henblik på løsladelsen, til betaling for kosten i fængslet og til fri rådighed.

Erfaringerne viser, at ordningen forbedrer den indsattes mulighed for at tilpasse sig samfundet og virker individuelt kriminalitetsforebyggende i den første tid efter løsladelsen, hvor recidivrisikoen af gode grunde er størst.

3. Fordele ved løn til de indsatte

Det skaber politisk postyr, hvis post- og telegrafvæsenet eller arbejdsløhedskasserne har en ganske lille fejlprocent. Men fængselsvæsenet slår alle rekorder med en »fejlprocent« på 70-80. Så stor er nemlig recidivrisikoen inden for de første to år efter løsladelsen. En hvilken som helst anden offentlig eller privat virksomhed med et tilsvarende ringe produktionsresultat ville øjeblikkelig blive nedlagt.

Forslagsstillerne mener, at de dårlige resultater skyldes, at årsagerne til den begåede kriminalitet